CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL JULIANE KOKOTT prezentate la 2 septembrie 2010 [1]

I — Introducere

1. Prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea Regulamentului (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială [2]. În esență, se ridică întrebarea dacă instanța solicitată poate condiționa audierea martorului de plata de către instanța solicitantă a unei despăgubiri cuvenite martorului. Mai întâi trebuie clarificat însă dacă prezenta cerere este admisibilă, întrucât este posibil ca, la momentul sesizării, instanța de trimitere să nu fi avut dreptul de a sesiza Curtea cu titlu preliminar.

1 — Limba originală: germana.

2 — JO L 174, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 138 (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1206/2001"). Conform articolului 3 din Protocolul privind poziția Regatului Unit și a Irlandei, anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul de instituire a Comunității Europene, Regatul Unit și Irlanda au comunicat că doresc să participe la adoptarea și la aplicarea acestui regulament [considerentul (21) al Regulamentului nr. 1206/2001].

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul Uniunii*

2. Considerentul (16) al Regulamentului nr. 1206/2001 prevede:

„Executarea cererii, în conformitate cu articolul 10, nu trebuie să dea naștere la nicio solicitare de rambursare a taxelor sau a cheltuielilor. Cu toate acestea, în cazul în care instanța sesizată cere rambursarea, onorariile plătite experților și interpreților, precum și cheltuielile rezultate din aplicarea articolului 10 alineatele (3) și (4), nu trebuie suportate de către instanța respectivă. În acest caz, instanța solicitantă trebuie să ia măsurile necesare pentru a asigura rambursarea fără întârziere. În cazul în care este necesar și avizul unui expert, instanța solicitată poate, înainte de a executa cererea, să solicite instanței solicitante constituirea unui depozit sau un avans corespunzător în raport cu cheltuielile necesare."

3. Articolul 10 din regulament, care cuprinde dispozițiile generale privind executarea cererii, prevede:

„(1) Instanța solicitată execută cererea fără întârziere și în termen maxim de nouăzeci de zile de la primirea cererii.

(2) Instanța solicitată execută cererea în conformitate cu dreptul statului membru din care face parte.

[…].”

4. Articolul 14 din regulament prevede:

„(1) Cererea de audiere a unei persoane nu se execută atunci când persoana în cauză invocă dreptul de a refuza să depună mărturie sau interdicția de a depune mărturie,

(a) în temeiul legislației statului membru al instanței solicitate sau

(b) în temeiul legislației statului membru al instanței solicitante, atunci când acest drept este menționat în cerere sau, dacă este cazul, confirmat de către instanța solicitantă la cererea instanței solicitate.

(2) Pe lângă motivele prevăzute la alineatul (1), executarea unei cereri nu poate fi refuzată decât dacă:

[…]

(d) nu se constituie un depozit sau nu se plătește un avans în conformitate cu articolul 18 alineatul (3) în termen de șaizeci de zile din momentul în care instanța solicitată a solicitat constituirea unei astfel de depozit sau plata avansului.

[…]”

5. Articolul 18 din regulament prevede:

„(1) Executarea unei cereri, în conformitate cu articolul 10, nu dă dreptul la rambursarea taxelor sau cheltuielilor.

(2) Cu toate acestea, în cazul în care instanța solicitată cere acest lucru în conformitate cu legislația statului membru din care face parte, instanța solicitantă, sub rezerva obligației părților de a suporta cheltuielile conform dreptului statului membru din care face parte, asigură rambursarea fără întârziere:

— a onorariilor plătite experților și interpreților și

— a cheltuielilor rezultate în temeiul articolului 10 alineatele (3) și (4).

Obligația părților de a suporta aceste onorarii sau cheltuieli este reglementată de legislația statului membru al instanței solicitante.

(3) Atunci când este necesar avizul unui expert, instanța solicitată poate să ceară instanței solicitante, înainte de îndeplinirea cererii, un depozit sau un avans corespunzător în raport cu cheltuielile necesare. În toate celelalte cazuri, depozitul sau avansul nu reprezintă o condiție pentru îndeplinirea cererii.

Depozitul sau avansul este efectuat de către părți dacă acest lucru este prevăzut în legislația statului membru al instanței solicitante."

B — *Acorduri internaționale*

6. Convenția de la Haga din 18 martie 1970 privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială (denumită în continuare „Convenția de la Haga") nu se aplică în toate statele membre ale Uniunii Europene. Regulamentul nr. 1206/2001 era menit să creeze o reglementare valabilă pentru toate statele membre [3] și, prin aceasta, astfel cum se arată și în considerentul (6) al regulamentului, înlocuiește Convenția de la Haga.

7. Convenția de la Haga prevede la articolul 14:

„Îndeplinirea comisiei rogatorii nu poate da loc la rambursarea taxelor sau cheltuielilor, indiferent de natura lor.

Cu toate acestea, statul solicitat are dreptul să ceară statului solicitant rambursarea indemnizațiilor plătite experților și interpreților și a cheltuielilor rezultând din folosirea unei forme speciale cerute de statul solicitant, conform art[icolului] 9 alin[eatul] 2.

Autoritatea solicitată, a cărei lege lasă în grija părților administrarea probelor și care nu este în măsură să îndeplinească ea însăși comisia rogatorie, poate să însărcineze cu aceasta o persoană, după ce a obținut consimțământul autorității solicitante. Cerând consimțământul, autoritatea solicitată indică cuantumul aproximativ al cheltuielilor care ar rezulta din această intervenție. Consimțământul implică pentru autoritatea solicitantă obligația de a rambursa aceste cheltuieli. În lipsa acestuia, autoritatea solicitantă nu este răspunzătoare pentru aceste cheltuieli."

3 — Cu excepția Danemarcei, a se vedea articolul 1 alineatul (3) din regulament.

8. Articolul 26 din Convenția de la Haga prevede:

„Orice stat contractant, dacă este obligat din rațiuni de drept constituțional, poate invita statul solicitant să ramburseze cheltuielile de executare a comisiei rogatorii și privind notificarea sau comunicarea de a se înfățișa, indemnizațiile datorate persoanei care face declarația și cheltuielile pentru întocmirea procesului-verbal al administrării probei.

În cazul în care un stat aplică dispozițiile alineatului precedent, orice alt stat contractant poate să invite acest stat să ramburseze cheltuieli similare."

III — Situația de fapt și întrebarea preliminară

9. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare a fost formulată în cadrul unui litigiu între Artur Weryński, pe de o parte, și Mediatel 4B spólka z o.o., pe de altă parte, pentru repararea unui prejudiciu în temeiul unui contract privind o clauză de neconcurență. În cadrul acestei proceduri, instanța poloneză Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (Tribunalul Districtual din Varșovia, instanța de trimitere) a solicitat, la 6 ianuarie 2009, în temeiul Regulamentului nr. 1206/2001, instanței irlandeze Dublin Metropolitan District Court audierea unui martor. Or, instanța solicitată a condiționat audierea martorului de plata unui avans de 40 de euro pentru cheltuielile ce trebuie plătite martorului în conformitate cu dreptul irlandez și, prin scrisoarea din 12 ianuarie 2009, a solicitat instanței poloneze plata acestei sume.

10. Prin decizia din 17 iulie 2009, instanța de trimitere a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Conform Regulamentului (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială, instanța solicitată are dreptul să ceară instanței solicitante un avans pentru plata despăgubirii cuvenite martorului ori rambursarea despăgubirii achitate martorului audiat sau trebuie să acopere aceste cheltuieli din propriile resurse financiare?"

11. În procedura în fața Curții au prezentat observații scrise și orale guvernele irlandez și polonez, precum și Comisia. În plus, la procedura scrisă au luat parte și guvernele german, finlandez și ceh.

IV — Apreciere juridică

A — *Admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare*

12. Pentru început, trebuie clarificat dacă cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este admisibilă.

1. Competența Curții

13. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește Regulamentul nr. 1206/2001, adoptat în temeiul articolului 61 litera (c) CE și al articolului 67 alineatul(1) CE, care fac parte din titlul IV al părții a treia din Tratatul CE (vizele, dreptul de azil, imigrarea și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor, care prevede între altele măsuri în domeniul cooperării judiciare în materie civilă). În temeiul articolului 68 alineatul (1) CE, cu privire la actele care se întemeiază pe acest titlu, au dreptul de a sesiza Curtea cu titlu preliminar numai instanțele ale căror hotărâri nu mai pot fi supuse vreunei căi de atac în dreptul intern. Prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, articolul 68 CE a fost abrogat, astfel încât în prezent nu mai există această limitare a dreptului de a sesiza Curtea cu titlu preliminar [4].

14. Cererea a fost primită de Curte înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 23 iulie 2009. În conformitate cu articolul 68 CE, în vigoare la acel moment, ar trebui, așadar, să clarificăm dacă în ceea ce privește instanța de trimitere suntem în prezența unei instanțe de ultim grad de jurisdicție.

15. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (tribunal districtual) este un organ jurisdicțional de primă instanță, ale cărui hotărâri pot face obiectul unei căi de atac la Sąd Okręgowy (tribunal regional). Clasificarea drept instanță de ultim grad de jurisdicție depinde însă, în lumina articolului 68 alineatul(1) CE, precum și a articolului 234 alineatul (3) CE, de o abordare concretă: și instanțele inferioare, ale căror hotărâri nu sunt supuse unor căi de atac în procedura concretă constituie organe jurisdicționale

4 — Potrivit articolului 10 alineatul (1) din Protocolul nr. 36 anexat la Tratatul de la Lisabona (privind dispozițiile tranzitorii), în ceea ce privește actele Uniunii în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală adoptate înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, sunt menținute în continuare, cu titlu de măsură tranzitorie, atribuțiile limitate ale Curții. În temeiul articolului 10 alineatul (3), în orice caz, măsura tranzitorie prevăzută la alineatul (1) încetează să producă efecte în termen de cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona. De aceea, și în viitor se mai poate ridica problema, relevantă în speță, a înlăturării ulterioare a limitării dreptului de a sesiza Curtea cu titlu preliminar.

care se pronunță în ultimă instanță conform acestei norme [5].

16. Pe lângă aceasta, după cum am arătat deja în Concluziile noastre prezentate în cauza Tedesco, trebuie reținut faptul că, în contextul Regulamentului nr. 1206/2001, constatarea situației de fapt reprezintă în mod specific atribuția instanțelor inferioare, iar nu a celor care se pronunță în ultimă instanță [6]. De aceea, pentru a permite interpretarea Regulamentului nr. 1206/2001 de către Curte, noțiunea de instanță de ultim grad în sensul articolului 68 alineatul (1) CE nu trebuie interpretată prea restrictiv. În special, nu se admite să se considere că numai instanțele supreme au dreptul de a sesiza Curtea cu titlu preliminar.

17. Guvernul polonez a făcut observația că, în dreptul polonez, nu există nicio posibilitate de a ataca hotărârea instanței de trimitere cu privire la plata cheltuielilor pentru audierea martorilor.

18. O instanță nu dobândește calitatea de instanță de ultim grad de jurisdicție în sensul articolului 68 alineatul(1) CE prin adoptarea oricărei măsuri procesuale dispuse prin ordonanță definitivă. Mai degrabă, este necesar ca decizia interlocutorie definitivă să finalizeze o procedură independentă sau o etapă distinctă a procedurii, iar întrebarea preliminară trebuie să se refere tocmai la acea procedură sau la etapa în cauză a procedurii [7].

19. Aspectul care trebuie clarificat este acela dacă, în speță, hotărârile relevante ale instanței de trimitere cu privire la audierea martorilor, respectiv la costurile ce trebuie plătite în acest context, îndeplinesc acest criteriu de etapă distinctă a procedurii.

20. În definitiv, nu este necesar să se stabilească dacă instanța de trimitere poate fi caracterizată drept instanță de ultim grad și, în consecință, dacă avea dreptul, chiar în temeiul articolului 68 alineatul (1) CE, să sesizeze Curtea cu titlu preliminar, întrucât, în orice caz, după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare a devenit, *a posteriori*, admisibilă.

21. Prin Tratatul de la Lisabona, fosta limitare a dreptului de sesizare prevăzută la articolul 68 alineatul (1) CE a fost înlăturată, fără a fi înlocuită cu o altă măsură. În prezent, cererilor preliminare de interpretare a actelor adoptate în domeniul vizelor, al dreptului de

5 — A se vedea Concluziile noastre prezentate la 18 iulie 2007 în cauza Tedesco (C-175/06, Rep., p. I-7929, punctul 21 și urm.), Hotărârea din 25 iunie 2009, Roda Golf & Beach Resort (C-14/08, Rep., p. I-5439 punctul 29), precum și Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 5 martie 2009 în cauza respectivă (punctul 28 și urm.).

6 — A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Tedesco (citată la nota de subsol 5, punctul 22).

7 — A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Tedesco (citată la nota de subsol 5, punctul 26).

azil, al imigrării și al altor politici referitoare la libera circulație a persoanelor, și astfel și de interpretare a Regulamentului nr. 1206/2001, li se aplică normele generale care guvernează cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare în temeiul articolului 267 TFUE. De aceea, și în acest domeniu, instanțele inferioare sunt abilitate să sesizeze Curtea cu titlu preliminar.

22. Deși Tratatul de la Lisabona a intrat în vigoare după primirea de către Curte a cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare, regimul prevăzut de Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene este aplicabil prezentei cereri și *ratione temporis*. Decisiv pentru problema dreptului de a sesiza Curtea cu titlu preliminar trebuie să fie nu momentul primirii cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare, ci cel al deciziei cu privire la cererea respectivă.

23. Potrivit unei jurisprudențe constante, normele de procedură sunt aplicabile, în privința tuturor litigiilor pendinte, la data intrării lor în vigoare, spre deosebire de normele de drept substanțial, care în mod obișnuit nu sunt aplicabile unor situații existente anterior intrării în vigoare a acestora [8]. Nu este necesar să se stabilească dacă această jurisprudență se aplică și dreptului instanțelor naționale de a sesiza Curtea cu titlu preliminar. Întrucât din sensul și din scopul limitării inițiale a dreptului de a sesiza Curtea cu titlu preliminar de la articolul 68 CE rezultă, în orice caz, că o cerere considerată inițial inadmisibilă trebuie să fie considerată *a posteriori* admisibilă. Prin această limitare s-a urmărit, pe de o parte, protejarea Curții de o posibilă supraîncărcare cu un număr exagerat de cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare [9]. Pe de altă parte, limitarea respectivă avea menirea să împiedice ca aceste cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare ale instanțelor inferioare să prelungească nejustificat procedurile naționale.

24. Eliminarea limitării dreptului de a sesiza Curtea cu titlu preliminar prin Tratatul de la Lisabona demonstrează că statele membre nu mai consideră că există asemenea pericole, ci, dimpotrivă, doresc tocmai să creeze posibilitatea ca, precum în celelalte cazuri ale procedurii întrebărilor preliminare, și în domeniul fostului titlu IV din Tratatul CE să permită tuturor instanțelor să sesizeze Curtea. În sfârșit, pentru a împiedica prelungirea procedurii în cauzele din acest domeniu, caracterizate prin necesitatea unei celerități deosebite, în anul 2008 a fost introdusă noua procedură de urgență [10]. Aceste schimbări de optică militează în favoarea admisibilității cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare primite înainte de intrarea în vigoare a tratatului, dar nesoluționată încă.

8 — A se vedea între altele Hotărârea din 9 martie 2006, Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, Rec., p. I-2263, punctul 21), și Hotărârea din 28 iunie 2007, Dell'Orto (C-467/05, Rep., p. I-5557, punctele 48 și 49).

9 — A se vedea în acest sens și Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer în cauza Roda Golf & Beach Resort (citată la nota de subsol 5, punctul 22 și urm.).

10 — Decizia Consiliului din 20 decembrie 2007 de modificare a Protocolului privind Statutul Curții de Justiție; modificări ale Regulamentului de procedură al Curții de Justiție pe care Curtea le-a adoptat la 15 ianuarie 2008 (JO L 24 din 29 ianuarie 2008, p. 39).

25. În sfârșit, aspecte de ordin practic și principiul economiei procedurii militează în favoarea admisibilității cererilor de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulate de instanțe inferioare care au fost primite de Curte în perioada de tranziție, cu puțin timp înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, și care sunt examinate de Curte numai după intrarea în vigoare a acestuia. Respingerea acestora ca inadmisibile ar conduce în această ipoteză numai la formularea de către instanța de trimitere, care între timp a dobândit dreptul de a sesiza Curtea, a unei noi cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare cu privire la aceeași întrebare [11], ceea ce ar genera cheltuieli administrative suplimentare importante și la o prelungire inutilă a duratei procedurii acțiunii principale.

26. Prin urmare, instanța de trimitere are dreptul de sesizare a Curții cu titlu preliminar.

2. Pertinența întrebării preliminare

27. În continuare, trebuie să se analizeze dacă întrebarea adresată de instanța de trimitere este pertinentă pentru soluționarea litigiului.

28. Potrivit unei jurisprudențe constante referitoare la articolul 234 CE, care se aplică și pentru articolul 267 TFUE, în cadrul cooperării instituite prin articolul 234 CE între Curtea de Justiție și instanțele naționale, numai instanța națională care este sesizată cu acțiunea principală și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească pe care urmează să o pronunțe are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. Astfel, în cazul în care întrebările adresate se referă la interpretarea dreptului Uniunii, Curtea are în principiu obligația să se pronunțe asupra acestora [12] și, prin urmare, întrebările preliminare adresate de instanțele naționale beneficiază de o prezumție de pertinență [13].

29. Or, această prezumție de pertinență nu poate fi înlăturată decât în cazuri excepționale, atunci când apare în mod evident că interpretarea solicitată a dispozițiilor dreptului Uniunii Europene menționate în aceste întrebări nu are nicio legătură cu realitatea ori cu obiectul acțiunii principale sau atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate. Cu excepția unor asemenea ipoteze, Curtea

11 — Așa s-a întâmplat în cauza Martinez, în care Curtea, prin Ordonanța din 20 noiembrie 2009 – așadar, înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona –, a declarat cererea drept inadmisibilă invocând limitarea dreptului de sesizare de la articolul 68 CE (C-278/09, Rep., p. I-11099): instanța de trimitere a prezentat din nou cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare la 6 aprilie 2010 (C-161/10).

12 — A se vedea între altele Hotărârea din 15 decembrie 2005, Bosman (C-415/93, Rec., p. I-4921, punctul 59), și Hotărârea din 13 iulie 2006, Manfredi și alții (C-295/04-C-298/04, Rec., p. I-6619, punctul 26).

13 — Hotărârea din 16 iunie 2005, Pupino (C-105/03, Rec., p. I-5285, punctul 30), Hotărârea din 9 octombrie 2008, Katz (C-404/07, Rep., p. I-7607, punctul 31), și Hotărârea din 22 aprilie 2010, Dimos Agios Nikolaos (C-82/09, Rep., p. I-3649, punctul 15).

este, în principiu, obligată să se pronunțe cu privire la întrebările preliminare referitoare la interpretarea actelor comunitare [14].

30. Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere urmărește să afle dacă instanța solicitată, așadar, instanța irlandeză Metropolitan District Court, are dreptul de a solicita un avans, respectiv rambursarea cheltuielilor pentru audierea martorului, sau dacă instanța solicitată are obligația de a suporta ea însăși aceste cheltuieli.

31. Prin această formulare, întrebarea preliminară privește doar acțiunile și obligațiile instanței solicitate. În această privință, răspunsul nu ar avea nicio legătură directă cu instanța de trimitere. Dacă există dubii cu privire la obligațiile instanței solicitate, instanța respectivă ar avea obligația, dacă este cazul, de a solicita Curții o interpretare a Regulamentului nr. 1206/2001. Dacă s-ar respecta strict formularea întrebării, aceasta ar fi, prin urmare, irelevantă pentru instanța de trimitere în ceea ce privește litigiul care trebuie soluționat în speță.

32. Or, instanța de trimitere este preocupată de fapt de problema în ce măsură este obligată ea însăși să plătească un asemenea avans, respectiv să ramburseze cheltuielile. Prin urmare, nu este vorba doar despre o întrebare referitoare la drepturile și obligațiile unei alte instanțe. Dimpotrivă, există o corespondență directă între drepturile și obligațiile instanței solicitate, care fac obiectul întrebării preliminare, și cele ale instanței de trimitere, instanța solicitantă. Pentru acest motiv considerăm util să reformulăm întrebarea preliminară corespunzător acestei premise, și anume dacă instanța solicitantă este obligată să plătească un avans instanței solicitate, respectiv să ramburseze ulterior cheltuielile efectuate de aceasta.

33. Însă, și în cazul unei reformulări în acest sens a întrebării preliminare, se pune problema pertinenței pentru hotărârea din speță a interpretării Regulamentului nr. 1206/2001 în acest caz concret, întrucât o eventuală obligație de rambursare a cheltuielilor cu martorul privește în sine numai relația dintre instanța solicitată și instanța solicitantă. Ea nu are consecințe nemijlocite asupra rezultatului acțiunii principale, care privește o cerere de reparare a prejudiciului.

34. De asemenea, Comisia a atras atenția că întrebarea preliminară pare inadmisibilă, la prima vedere, deoarece privește doar cooperarea dintre instanțe și, prin urmare, activitatea administrativă a instanței de trimitere, iar nu activitatea jurisdicțională a acesteia.

35. Totuși, în ceea ce privește aspectul dacă instanța solicitantă este obligată să plătească un avans pentru despăgubirea cuvenită martorului pentru ca instanța solicitată să efectueze această audiere a martorului, întrebarea

14 — A se vedea între altele Hotărârea Bosman (citată la nota de subsol 12, punctul 61), și Hotărârea din 10 ianuarie 2006, IATA și ELFAA (C-344/04, Rec., p. I-403, punctul 24).

este pertinentă. În cazul în care instanța irlandeză solicitată condiționează audierea martorului de plata unui avans, pentru instanța poloneză solicitantă nu există de fapt decât posibilitatea de a renunța la obținerea probei sau de a plăti un avans din cheltuielile pe care s-ar putea să nu fie necesar să le plătească, potrivit Regulamentului nr. 1206/2001. Dacă nu plătește avansul și, drept urmare, martorul nu este audiat, acest fapt poate avea consecințe nemijlocite asupra hotărârii din acțiunea principală în speță, întrucât, de exemplu, în lipsa altor probe, instanța ar putea să pronunțe o hotărâre pe baza probelor existente care va fi defavorabilă părții care a cerut audierea martorului din străinătate.

36. Mai dificil de apreciat este pertinența pentru hotărârea în speță a problemei rambursării *ulterioare* a cheltuielilor cu martorul, întrucât, în acest caz, instanța solicitată a realizat audierea martorului, pe care instanța solicitantă își poate întemeia hotărârea din acțiunea principală. Problema rambursării cheltuielilor se pune însă oricum în legătură cu decizia privind cheltuielile de judecată din acțiunea principală, astfel încât nu este lipsită de importanță pentru decizia în acțiunea principală. Pe de altă parte, trebuie amintit încă o dată că majoritatea întrebărilor referitoare la interpretarea Regulamentului nr. 1206/2001 care privesc obținerea de probe prezintă numai o legătură indirectă cu soluționarea cauzei principale. Dacă s-ar impune cerințe prea restrictive cu privire la pertinența întrebării pentru soluționarea cauzei principale, o interpretare a regulamentului pe calea procedurii preliminare ar fi blocată în numeroase cazuri.

37. În cadrul procedurii orale în fața Curții nu s-a clarificat aspectul dacă, eventual, instanța de trimitere a plătit deja despăgubirea cuvenită martorului și solicitată de instanța irlandeză. Instanța de trimitere nu a făcut precizări în acest sens. Însă, chiar și după efectuarea plății [15], întrebarea preliminară nu ar fi vădit nepertinentă. În cazul în care plata despăgubirii ar contraveni Regulamentului nr. 12062001, s-ar pune problema restituirii acesteia instanței solicitante. În plus, în cadrul pronunțării asupra cererii privind cheltuielile de judecată ar prezenta relevanță temeinicia cererii de rambursare formulate de instanța solicitată.

38. Pentru acest motiv, în opinia noastră, întrebarea este pertinentă pentru soluționarea litigiului atât în ceea ce privește obligația de a plăti un avans, cât și în ceea ce privește obligația de rambursare a cheltuielilor de către instanța solicitantă și, prin urmare, este admisibilă.

15 — După terminarea procedurii orale, guvernele irlandez și polonez au precizat în observațiile scrise că instanța de trimitere a achitat un avans pentru plata martorului în cuantum de 40 de euro.

B — *Cu privire la întrebarea preliminară*

1. Avansul pentru plata despăgubirii cuvenite martorului

39. Prin intermediul întrebării sale, instanța poloneză urmărește să se stabilească, în esență, dacă este obligată să suporte cheltuielile efectuate de martorul audiat de instanța solicitată, fie sub forma unui avans, fie sub forma rambursării ulterioare a acestor cheltuieli.

40. Pentru început, trebuie reținut că prezenta situație de fapt intră sub incidența domeniului de aplicare al Regulamentului nr. 1206/2001, conform articolului 1 alineatul (1) din acesta, întrucât instanța unui stat membru solicită, într-o cauză civilă, instanței competente a unui alt stat membru să efectueze un act de cercetare. Audierea unui martor este menționată explicit ca obiect al unei cereri la articolul 4 alineatul (1) litera (e) din regulamentul menționat.

41. Potrivit articolului 10 alineatul (2) din regulament, instanța solicitată execută cererea în conformitate cu dreptul statului membru din care face parte. Conform dreptului irlandez, martorul are obligația să se prezinte în fața instanței numai dacă în prealabil i-a fost plătită o despăgubire pentru cheltuielile sale (de exemplu, pentru costurile de deplasare). Toate părțile sunt de acord că martorului nu trebuie să i se refuze plata cheltuielilor cuvenite. Singurul aspect neclar este dacă aceste cheltuieli trebuie să fie plătite de instanța solicitantă.

42. În continuare, trebuie clarificată mai întâi problema dacă instanța solicitantă poate fi obligată să plătească instanței solicitate un avans pentru despăgubirea cuvenită martorului, pentru ca aceasta să procedeze la audierea martorului, cu alte cuvinte, dacă instanța solicitată poate refuza audierea martorului atâta timp cât instanța solicitantă nu plătește un avans din despăgubirea cuvenită acestuia.

43. Deoarece soluționarea cererii este întemeiată pe dreptul irlandez, guvernul irlandez apreciază că este compatibil cu regulamentul ca audierea martorului să fie condiționată de plata anticipată de către instanța solicitantă a despăgubirii cuvenite acestuia, întrucât, în conformitate cu dreptul irlandez, martorul este obligat să depună mărturie numai dacă i-au fost plătite în prealabil cheltuielile.

44. Motivele refuzului de executare a unei cereri sunt prevăzute la articolul 14 din Regulamentul nr. 1206/2001. Alineatul (1) al articolului privește refuzul de executare a unei cereri atunci când persoana în cauză invocă dreptul de a refuza să depună mărturie sau interdicția de a depune mărturie. La alineatul (2) sunt menționate alte motive pentru care poate fi refuzată executarea unei cereri. Litera (d) privește cazul când nu se constituie un depozit sau nu se plătește un avans în conformitate cu articolul 18 alineatul (3) din

regulament. Conform acestei dispoziții, este posibilă solicitarea unui avans pentru efectuarea unei expertize. Solicitarea unui avans pentru audierea unui martor nu este prevăzută în dispoziția menționată.

despăgubirea cuvenită martorului. Instanța solicitantă nu este, așadar, obligată să plătească un asemenea avans.

2. Rambursarea despăgubirii cuvenite martorului

45. Prin urmare, condiționarea executării unei cereri de plata despăgubirii cuvenite martorului ar fi conformă articolului 14 din regulament numai dacă motivele pentru respingerea cererii, menționate în dispoziția respectivă, ar fi enumerate doar cu titlu exemplificativ, iar nu exhaustiv. Chiar textul articolului 14 alineatul(2) se opune unei asemenea interpretări a normei, întrucât, potrivit acestei dispoziții, pe lângă motivele prevăzute la alineatul (1), executarea unei cereri nu poate fi refuzată „*decât* dacă […]” [16]. În sfârșit, și considerentul (11) al regulamentului subliniază că, pentru a garanta eficacitatea regulamentului, posibilitatea de a refuza executarea cererii privind îndeplinirea unui act de cercetare trebuie limitată la situații excepționale definite strict. În consecință, motivele pentru refuzul de executare a unei cereri sunt enumerate exhaustiv la articolul 14.

47. În continuare, trebuie să examinăm dacă instanța solicitată poate pretinde ca despăgubirea cuvenită martorului să fie rambursată ulterior de către instanța solicitantă.

48. Articolul 18 alineatul (1) din regulament prevede că executarea unei cereri nu dă dreptul la rambursarea taxelor sau cheltuielilor. De aceea, prezintă importanță dacă despăgubirile cuvenite martorilor trebuie calificată drept taxe și cheltuieli în sensul acestei dispoziții.

46. Pentru acest motiv, instanța solicitată nu are dreptul de a condiționa audierea martorului de plata anticipată a unui avans din

49. Instanța solicitată și guvernul irlandez evidențiază aspectul că, potrivit articolului 10 alineatul (2) din regulament, instanța solicitată execută cererea în conformitate cu dreptul statului membru din care face parte. Conform dreptului irlandez, martorii sunt obligați să depună mărturie în fața instanței numai dacă în prealabil le-a fost plătită o despăgubire pentru acoperirea cheltuielilor. Plata acestei despăgubiri nu revine instanței, ci părții care propune martorul. Prin urmare,

16 — Sublinierea noastră.

nu ar fi vorba, în acest caz, despre cheltuieli judiciare, iar instanța nu are obligația să le plătească. Această situație ar corespunde caracterului contradictoriu al procedurii civile irlandeze.

50. În opinia guvernului irlandez, articolul 18 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1206/2001 s-ar referi exclusiv la cheltuieli administrative, așadar, la cheltuieli făcute de instanță pentru funcționarea proprie. Cheltuielile cu martorul nu s-ar încadra în această categorie, deoarece în acest caz ar fi vorba despre cheltuieli care, conform dreptului irlandez, trebuie suportate de părți și nu reprezintă cheltuieli administrative. Mai întâi, deoarece cheltuielile cu martorul nu ar intra sub incidența articolului 18 alineatul (1), Regulamentul nr. 1206/2001 nu s-ar opune cererii instanței solicitate de a-i fi restituite cheltuielile efectuate cu martorul. Acestea ar trebui, așadar, suportate fie de instanța solicitantă, fie de una dintre părțile din acțiunea principală.

51. În primul rând, trebuie să precizăm că noțiunea de cheltuieli trebuie să fie definită în mod autonom potrivit dreptului comunitar și nu poate depinde de calificarea dată în dreptul național al fiecărui stat. Dacă problema cheltuielilor ar depinde de o definiție a cheltuielilor din dreptul național, aceasta ar contraveni spiritului și scopului regulamentului, care constă în executarea rapidă și necomplicată a cererii de obținere de probe.

52. În opinia noastră, intră sub incidența noțiunii de taxe și cheltuieli în sensul articolului 18 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1206/2001 și despăgubirile plătite unui martor audiat de o instanță solicitată.

53. Această interpretare este susținută, pe de o parte, de faptul că în textul articolului 18 alineatul(1) sunt menționate „taxe" și „cheltuieli". Prin „taxe" se înțelege sumele percepute de instanță pentru activitatea sa, prin urmare, cheltuielile instituționale invocate de guvernul irlandez, iar prin „cheltuieli" se înțelege sumele pe care instanța le plătește în cursul procedurii unor terți, de exemplu, experților sau martorilor. Nici celelalte versiuni lingvistice nu oferă vreun argument în sensul că despăgubirile cuvenite martorilor nu ar trebui să intre sub incidența articolului 18 alineatul (1) [17], deoarece și acestea poate fi subsumate noțiunilor utilizate în fiecare versiune lingvistică.

54. Și interpretarea sistematică se opune interpretării date de guvernul irlandez. Dacă articolul 18 alineatul (1) ar privi, într-adevăr, numai cheltuielile instituționale, nu ar mai fi necesar ca rambursarea cheltuielilor pentru efectuarea expertizei, în cazul cărora ar trebui să fie vorba tot despre cheltuieli neinstituționale în sensul interpretării date de

17 — A se vedea, de exemplu, în versiunea în limba franceză, „frais", respectiv „remboursement de taxes ou de frais"; în versiunea în limba spaniolă, „gastos", respectiv „abono de tasas o gastos"; în versiunea în limba engleză, „costs", respectiv „reimbursement of taxes and costs"; în versiunea în limba suedeză, „Kostnader", respectiv „avgifter och kostnader"; în versiunea în limba italiană, „spese", respectiv „rimborso di tasse o speze".

guvernul irlandez, să fie prevăzută ca excepție de la acest principiu la alineatul (2) al articolului 18. Așadar, acestea nu ar putea fi considerate cu atât mai mult cheltuieli în sensul articolului 18 alineatul (1) din regulament.

55. De asemenea, spiritul și scopul regulamentului susțin o interpretare extensivă a noțiunii de cheltuieli în sensul articolului 18 alineatul (1), având drept consecință faptul că în aceasta sunt cuprinse și despăgubirile cuvenite martorilor.

56. Scopul Regulamentului nr. 1206/2001 este relevat de considerentele sale [18] și constă în executarea simplă, eficientă și rapidă a obținerii de probe într-un context transfrontalier. Obținerea de probe într-un alt stat membru nu trebuie să ducă la prelungirea procedurilor naționale și de aceea, prin Regulamentul nr. 1206/2001, a fost instituit un regim care se impune tuturor statele membre [19], pentru a elimina toate obstacolele care pot apărea în acest domeniu.

57. Obligațiile de plată a unui avans și de rambursare a despăgubirilor cuvenite martorilor îngreunează și încetinesc audierea transfrontalieră a martorilor. Pe de altă parte, acestea reprezintă și o povară financiară pentru statul membru solicitat. În acest sens, trebuie totuși avut în vedere că – după cum a subliniat și guvernul finlandez – fiecare stat membru poate fi atât stat solicitat, cât și stat solicitant, astfel încât, în final, cheltuielile efectuate se compensează reciproc. Firește, nu este vorba despre o compensare exactă a sumelor cheltuite. O astfel de compensare nici nu s-a dorit – dimpotrivă, având în vedere obiectivele regulamentului, s-a plecat de la început de la premisa că este posibilă apariția unui dezechilibru financiar. De altfel, pentru a se evita apariția unor dezavantaje exagerate, cheltuielile deosebit de mari, cum ar fi cele pentru experți și pentru interpreți, au fost calificate explicit drept posibil obiect al unei rambursări.

58. Prin urmare, obligația de rambursare a cheltuielilor de către instanța de trimitere poate exista numai dacă suntem în prezența uneia dintre excepțiile de la articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1206/2001.

59. În articolul menționat este prevăzută rambursarea onorariilor plătite experților și interpreților, precum și a cheltuielilor rezultate în temeiul articolului 10 alineatele (3) și (4). Articolul 10 alineatele (3) și (4) se referă, pe de o parte, la cazul în care executarea cererii are loc în conformitate cu o procedură specială, iar, pe de altă parte, alineatul (4) reglementează folosirea tehnologiei comunicațiilor

18 — A se vedea, de exemplu, considerentele (1), (2), (8), (10) și (11) ale regulamentului.

19 — Cu excepția Danemarcei, a se vedea articolul 1 alineatul (3) din regulament.

pentru îndeplinirea actului de cercetare. Despăgubirile cuvenite martorilor nu sunt amintite la articolul respectiv. Așadar, obligația de rambursare a despăgubirii cuvenite martorului ar fi compatibilă cu regulamentul numai dacă excepțiile privind acordarea rambursărilor de la alineatul (2) ar fi enumerate doar cu titlu exemplificativ. Spiritul și scopul regulamentului se opun acestei interpretări. Prin regulament se urmărește simplificarea și accelerarea obținerii transfrontaliere de probe. De aceea, excepțiile de la alineatul (2) trebuie să fie calificate drept dispoziții exhaustive.

60. În sfârșit, geneza regulamentului susține de asemenea faptul că despăgubirile cuvenite martorilor nu pot face obiectul unei rambursări. Potrivit considerentului (6) și articolului 21 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1206/2001, acesta este menit să înlocuiască Convenția de la Haga din 18 martie 1970 privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială, motiv pentru care, în scopul interpretării, se poate recurge și la dispozițiile relevante ale Convenției de la Haga.

61. Conținutul articolului 18 din regulament corespunde cu cel al articolului 14 din Convenția de la Haga. Primul paragraf al acestuia prevede că îndeplinirea comisiei rogatorii nu poate da loc la rambursarea taxelor sau cheltuielilor. Articolul 14 al doilea paragraf din Convenția de la Haga arată că statul solicitat are dreptul să ceară statului solicitant rambursarea indemnizațiilor plătite experților și interpreților și a cheltuielilor rezultând din folosirea unei forme speciale cerute de statul solicitant, conform articolului 9 alineatul 2 [20]. În Convenția de la Haga din 1 martie 1954 privind procedura civilă se mai prevedea încă [21] faptul că indemnizațiile pentru martori sunt în principiu rambursate. Din raportul explicativ cu privire la Convenția de la Haga privind obținerea de probe în străinătate rezultă că numărul cazurilor în care cheltuielile pot face obiectul unei rambursări trebuie să fie în mod intenționat redus față de Convenția din 1954, motiv pentru care – având în vedere cuantumul redus al sumelor plătite în mod normal – rambursarea despăgubirilor a fost exclusă în mod deliberat [22]. La articolul 26 din Convenția de la Haga a fost preluată numai limitarea constituțională potrivit căreia un stat contractant, dacă este obligat din rațiuni de drept constituțional,

20 — În plus, articolul 14 al treilea paragraf prevede încă o situație de rambursare a cheltuielilor. Potrivit acestui articol, o autoritate care nu este în măsură să îndeplinească ea însăși comisia rogatorie poate să însărcineze cu aceasta o persoană, după ce a obținut consimțământul autorității solicitante. Cerând consimțământul, autoritatea solicitată indică și cuantumul aproximativ al cheltuielilor care ar rezulta din această intervenție. Consimțământul implică pentru autoritatea solicitantă obligația de a rambursa aceste cheltuieli.

21 — A se vedea articolul 16 din Convenția de la Haga din 1 martie 1954 privind procedura civilă: „Executarea comisiilor rogatorii nu va putea da loc la rambursarea taxelor sau cheltuielilor, indiferent de natura lor. Totuși, dacă nu s-a convenit altfel, statul solicitat va avea dreptul să ceară statului solicitant rambursarea indemnizațiilor plătite martorilor sau experților, a cheltuielilor ocazionate de intervenția unui funcționar ministerial, devenită necesară pentru că martorii nu s-au înfățișat voluntar, sau a cheltuielilor rezultate din eventuala aplicare a articolului 14 alineatul (2)."

22 — A se vedea raportul explicativ întocmit de Philip W. Amram, *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention*, litera J) (disponibil pe pagina de internet: http://hcch.e-vision.nl/upload/expl20e.pdf).

poate invita statul solicitant să ramburseze, printre altele, indemnizațiile datorate persoanei care face declarația.

62. Faptul că Regulamentul nr. 1206/2001 a preluat textul articolului 14 din Convenția de la Haga fără să preia și excepția întemeiată pe dreptul constituțional de la articolul 26 din aceasta susține faptul că despăgubirile cuvenite martorilor nu trebuie să facă, în principiu, obiectul unei rambursări. Prin urmare, în conformitate cu articolul 18 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1206/2001, despăgubirile cuvenite martorilor nu trebuie, în principiu, să fie rambursate.

63. Ultimul aspect al întrebării instanței de trimitere, și anume dacă instanța solicitată trebuie să acopere despăgubirea în cele din urmă din propriile mijloace financiare, nu joacă niciun rol în ceea ce privește răspunsul la întrebarea preliminară. Cererea este executată, în temeiul articolului 10 alineatul (2), în conformitate cu dreptul statului membru din care face parte. Acesta reglementează și întrebarea cum și de către cine sunt plătite despăgubirile cuvenite martorilor. Deoarece această problemă reprezintă doar o sinteză a primelor două părți ale întrebării preliminare, Curtea nu trebuie să răspundă separat.

V — Concluzie

64. Pentru aceste motive, propunem să se răspundă la întrebarea preliminară formulată de Sąd Rejonowy după cum urmează:

„Articolele 14 și 18 din Regulamentul (CE) nr. 1206/2001 al Consiliului din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială trebuie interpretate în sensul că instanța solicitantă nu are obligația de a plăti instanței solicitate un avans pentru despăgubirea cuvenită martorului sau de a rambursa ulterior despăgubirea achitată martorului audiat."